

Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Görüşleri ve Önerileri

Funda Evcili^{1*}, Gülşen Güçlü¹, Serkan Akkoyun²

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sivas, Türkiye

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Fakültesi, Sivas, Türkiye

ÖZET:

Amaç: Çalışmanın amacı, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin Covid-19 pandemi döneminde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerini ve önerilerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı araştırma tipinde olan bu çalışma, bir devlet üniversitesinin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda yürütülmüştür. Çevrim içi anket uygulamasına katılan 1000 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler, "Uzaktan Eğitime Dair Öğrenci Görüş ve Önerileri Anketi" ile toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 22.0 programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiksel analizler kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yalnızca %21.3'ü uzaktan eğitim modelini, öğrenmeyi sağlama noktasında "etkili" bulmaktadır. Öğrencilerin %85.6'sı uzaktan eğitim sürecinde maddi harcamalarının azalmasını, %81.0'i ders materyallerine sınırsız şekilde ulaşabilmesini, %70.5'i hastalık riskinin azalmasını avantaj olarak nitelendirmiştir. Öğrencilerin %89.0'u uygulama yapamamasını ve klinik deneyim kazanamamasını en önemli dezavantaj olarak belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesi için öğrencilerin %92.6'si derslerin daha fazla materyal ile desteklenmesini, %84.0'ü danışmanlık sistemlerinin aktif şekilde yürütülmesini önermektedir.

Sonuç: Bu çalışmada öğrencilerin yaklaşık 4/5'ünün pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarını etkisiz bulduğu, yaklaşık yarısının uzaktan eğitime ilişkin 'memnuniyetsizlik' yaşadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte günümüzde gerek Covid-19 pandemisi gerekse gelişen teknolojiler sayesinde zaman ve mekandan bağımsız uzaktan eğitim uygulamaları oldukça yaygınlaşmıştır. Öğrenciler, uzaktan eğitim uygulamalarının önemli bir paydaşdır. Öğrencilerin mevcut uygulamalara ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi, yapılacak iyileştirme çalışmalarının etkinliği açısından gerekliliktir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Uzaktan Eğitim, Öğrenci

Distance Education in Pandemic Period: Health Services Vocational School Students' Views and Suggestions

ABSTRACT:

Purpose: The purpose of the study is to determine university students' views and suggestions on the distance education application in the Covid-19 pandemic process.

Material and Methods: The descriptive research was performed in a Vocational School of Health Services in a state university. 1000 students who participated in the online survey application formed the sample of the study. The data were collected through the "Student' Views and Suggestions Questionnaire on the Distance Education Model". The data obtained were analyzed in SPSS 22.0. Descriptive statistical analysis was used in the analysis of the data.

Results: Only 21.3% of the students found the distance education model "effective". 85.6% of the students described the reduction of their financial expenses in the distance education process, 81.0% of them having unlimited access to the course materials, 70.5% as the reduction of the disease risk as the advantages of the distance education. 89.0% of the students stated that being unable to practice clinical practice is the most important disadvantage of the distance education. In order to improve the distance education process, 92.6% of the students suggested that the courses should be supported with more materials and 84.0% of them suggested that the consultancy systems should be actively carried out.

Conclusion: In this study, approximately 4/5 of the students find the distance education application carried out during the pandemic period ineffective and about half of them experience "dissatisfaction" with distance education. Nowadays, with the impact of both the Covid-19 pandemic and technological developments, the distance education applications independent of time and place have become widespread. Students are important stakeholder of the distance education applications. Determining the opinions and suggestions of the students regarding the current practices is a necessity for the effectiveness of the improvement studies.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Distance Education, Student

*Corresponding author: Funda Evcili, email: fundaevcili@hotmail.com

GİRİŞ

Şiddetli akut solunum yolu sendromu koronavirüsü 2 (SARS-CoV-2), insanlar için patojenik olan yeni bir koronavirüs şuşudur. Dünya Sağlık Örgütü, bu virüsün yarattığı enfeksiyon tablosunu uluslararası bir halk sağlığı sorunu olarak görüp 11 Mart 2020’de pandemi ilan etmiştir. Pandeminin yarattığı morbidite ve mortalite riski sosyal, kültürel, ekonomik açıdan tüm yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir (WHO, 2020). Eğitim-öğretim faaliyetleri de olumsuz etkilenen alanlardan biridir. Pandemi sürecinin getirdiği yeni koşullar, sosyal mesafenin korunması ve toplu yapılan etkinliklerin kısıtlanması gibi tedbirler çerçevesinde Türkiye de dahil olmak üzere birçok ülkede yüz yüze eğitim faaliyetleri askıya alınmış, uzaktan eğitim modelinin eğitimin her kademesinde kullanımı yaygın hale getirilmiştir. Uzaktan eğitim, mekan ve zaman sınırlamasının olmadığı bir eğitim modelidir. Bu model ile öğrenciler sanal sınıf ortamında hem birbirleriyle hem de öğretmenleriyle interaktif olarak iletişim kurarak eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir (Luyben vd., 2020; Furuta, 2020; Lazenby vd., 2020; Tay vd., 2021).

Uzaktan eğitim, öğrenci merkezli olması, eğitimde fırsat eşitliğine olanak sağlaması, sağlık sorunları sebebi ile eğitim hakkından mahrum olan kişilere eğitim imkânı vermesi, yer ve zaman engelini ortadan kaldırması nedeniyle oldukça avantajlı bir eğitim modeli olarak kabul edilmektedir (Oliveira vd., 2018). Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin avantajlarına ilişkin artan kanıtlara rağmen “uygulamalı” derslerin büyük önem arz ettiği programlarda eğitimlerin çevrimiçi sunumunun yararlı olup olmayacağına dair ciddi kaygılar bulunmaktadır. Özellikle sağlık profesyoneli yetiştiren yükseköğretim programlarında (Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu gibi) müfredatlar, teorik ve klinik uygulamaya dayalı derslerden oluşmaktadır. Klinik uygulama eğitimi, öğrencilerin teorik bilgi ile uygulama becerisini bütünleştirmesini, kazanılan becerileri geliştirmesini ve deneyimleyerek öğrenmesini sağlar. Klinik uygulama eğitimi aynı zamanda öğrencilerin profesyonel kimlik, mesleki yeterlilik, iletişim, ekip çalışması, kritik karar verme, eleştirel düşünme gibi konularda da becerilerini

geliştirir (Korhan vd., 2018; Şendir vd., 2018). Pandemi döneminde tümüyle uzaktan eğitimle gerçekleştirilen klinik uygulamalar, ‘merkezinde insan olan’ sağlık hizmetlerinin niteliğini olumsuz şekilde etkileme potansiyeline sahiptir (Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020). Nitekim sağlık hizmetlerinin sunumu ile ilişkili çeşitli alanlarda öğrenim gören öğrenciler de pandemi sürecinde kullanılan uzaktan eğitim modelinden memnun olmadıklarını, dersleri takip etmede ve derslere katılımında sorun yaşadıklarını, derslerin teorik ve uygulama kısımlarını kavramada ve öğrenmede güçlük çektiklerini, klinik uygulama konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmektedir (Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Karagöz vd., 2020; Amir vd., 2020; Luyben vd., 2020; Furuta, 2020; Lazenby vd., 2020; Tay vd., 2021).

Pandemi sürecinin seyrinin belirsiz olduğu bu günlerde hem sağlığın korunması hem de eğitim – öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesine imkan sağlayan uzaktan eğitim uygulamalarının devam etmesi beklenmektedir. Bu nedenle öğrencilerin güncel koşullar çerçevesinde değişen durumlara ve alınan kararlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, önerileri doğrultusunda mevcut uygulamaların yeniden gözden geçirilmesi gereklidir. Çünkü öğrenciler, eğitim öğretim sürecinin en önemli paydaşlarından biridir. Bu çalışma kapsamında, yapılmış diğer çalışmalardan farklı olarak ders içerikleri ağırlıklı olarak uygulamalı derslerden oluşan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim modeline ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerilerinin saptanması amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan mevcut ve olası sorunlara yönelik kısa ve uzun vadeli çözüm üretmek üzere kullanılması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Şekli ve Yapıldığı Yer

Tanımlayıcı araştırma tipinde olan bu çalışma, Kasım-Aralık 2020 tarihleri arasında Türkiye’deki bir devlet üniversitesinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Sağlık Hizmetleri Meslek

Yüksekokulu'na kayıtlı 3203 öğrenci oluşturmuştur. Yukarıda belirtilen tarihler arasında çevrim içi anket uygulamasına katılmaya gönüllü 1000 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan "Uzaktan Eğitime Dair Öğrenci Görüş ve Önerileri Anketi" ile toplanmıştır. Anket formu, öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ve uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerilerini belirlemeye yönelik sorular içermektedir.

Araştırmanın Uygulanması ve Etik Boyut

Araştırma öncesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Katılımcılara Google Drive üzerinde oluşturulan anket formları çevrim içi olarak uygulanmıştır. Anket uygulamasının başlangıcında araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiş, katılımcıların onamları alınmıştır. Verilerin bilimsel amaçlar için isim

kullanmaksızın yayınlanacağı belirtilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 22.0 programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistiksel analizler (sayı, yüzde) kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların %74.9'u kız öğrencilerden oluşmakta olup %57.2'si 2. sınıfta okumaktadır. Öğrencilerin %73.8'ü uzaktan eğitim derslerini akıllı telefonlar, %24.5'i ise bilgisayarlar aracılığı ile takip etmektedir. Öğrencilerin %77.1'i uzaktan eğitim aldıkları üniversiteleri tarafından oluşturulan internet tabanlı Learning Management System (LMS; Öğretim Yönetim Sistemi)'yi aktif şekilde kullanmaktadır, yalnızca %21.3'ü uzaktan eğitim modelini öğrenmeyi sağlama noktasında "etkili" bulmakta; %48.9'u uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin "memnuniyetsizlik" yaşamaktadır.

Tablo 1. Öğrencilere göre uzaktan eğitimin örgün öğretime göre avantajları (n=1000)

Uzaktan Eğitimin Örgün Öğretime Göre Avantajları*	n	%
Maddi harcamaların (ulaşım, barınma, yemek vb. ücretleri gibi) azaldı.	856	85.6
LMS'ye yüklenen eğitsel dökümanlara / materyallere sınırsız şekilde ulaşabiliyorum.	810	81.0
Sağlığımı koruyabiliyorum / Hasta olma riskim azalmış oluyor.	705	70.5
Dijital materyaller öğrenme sürecime kolaylık sağlıyor.	684	68.4
Daha çok ders çalışma imkanım var.	666	66.6
Sınavların daha kolay olduğunu düşünüyorum.	658	65.8
Daha az yoruluyorum.	656	65.6
Derslere sadece derslerini önemseyen kişilerin girmesini bir avantaj olarak görüyorum.	580	58.0
Görüntü mesafesi herkes için eşit, tahtayı görememe gibi bir sıkıntı yaşamıyorum.	540	54.0
Derslere istediğim vakitte erişebiliyorum.	532	53.2
İşe ve okula aynı anda devam edebiliyorum.	426	42.6
Öğrenmeye odaklı olabiliyorum.	410	41.0
Not tutma konusunda avantaj sağladığını düşünüyorum.	320	32.0
Pandemi sürecinde ailemden uzak değilim.	316	31.6
Kendimi güvende hissediyorum.	310	31.0
Ders devamsızlığı sorunu yaşamıyorum.	300	30.0
Daha sessiz bir ortamda ders dinleyebiliyorum.	298	29.8
Uykumu alabiliyorum.	298	29.8

*Birden fazla yanıt olduğu için yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır.

Tablo 1'de öğrencilere göre uzaktan eğitimin örgün öğretime göre avantajları verilmiştir. Öğrencilerin %85.6'sı uzaktan eğitim sürecinde maddi harcamalarının azaldığını, %81.0'i dersle ilişkili LMS'ye yüklenen eğitsel dökümanlara / materyallere sınırsız şekilde ulaşabildiğini, %70.5'i sağlığını

koruyabildiğini ve hasta olma riskinin azaldığını ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 2'de öğrencilere göre uzaktan eğitimin örgün öğretime göre dezavantajları verilmiştir. Öğrencilerin %89.0'u uygulama yapamadığını ve klinik deneyim kazanamadığını, %88.6'sı laboratuvar ortamını

görmediği için el becerisi gerektiren dersleri kavrayamadığını, %88.5'i uzun süreli telefon ve bilgisayar kullanımına bağlı baş ağrısı ve hareketsizlik yaşadığını ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 3'de öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileri verilmiştir. Öğrencilerin %92.6'si derslerin daha fazla materyal

ile desteklenmesinin, %84.0'ü danışmanlık sistemlerinin aktif şekilde yürütülmesinin, %70.2'si uygulamalı derslerde seyreltilmiş klinik uygulama gruplarının oluşturulmasının uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir (Tablo 3).

Tablo 2. Öğrencilere göre uzaktan eğitimin örgün öğretime göre dezavantajları (n=1000)

Uzaktan Eğitimin Örgün Öğretime Göre Dezavantajları*	n	%
Uygulama yapamıyorum, klinik deneyim kazanamıyorum.	890	89.0
Laboratuvar ortamını görmüyor, el beceri gerektiren dersleri kavrayamıyorum	886	88.6
Uzun süreli telefon ve bilgisayar kullanımına bağlı baş ağrısı ve hareketsizlik yaşıyorum	885	88.5
Üniversite okuduğumu hissetmiyorum.	840	84.0
İnternete ulaşma sıkıntısı yaşıyorum.	756	75.6
Uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitim gibi verimli bulmuyorum.	748	74.8
İletişimsel problemler nedeniyle öğrenme güçlüğü yaşıyorum.	684	68.4
Kurumsal bilgilendirmelerin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	602	60.2
Uzaktan eğitimde fırsat eşitliği olduğunu düşünmüyorum.	586	58.6
Sınavda sürelerinin çok kısa tutulduğunu düşünüyorum.	580	58.0
Ders materyallerini içerik açısından yetersiz buluyorum.	552	55.2
LMS'ne yüklenen ders videoları açılmıyor ya da hata veriyor.	486	48.6
Uzaktan eğitim, öğrencileri sınavlarda kopya çekmeye yöneltiyor.	402	40.2
Teknik problemlerin çözümünü tek başıma bulmaya çalışıyorum.	307	30.7

*Birden fazla yanıt olduğu için yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileri (n=1000)

Öneriler*	n	%
Dersler daha fazla materyalle desteklenebilir.	926	92.6
Danışmanlık sistemleri daha aktif yürütülebilir.	840	84.0
Uygulamalı derslerde seyreltilmiş klinik uygulama grupları oluşturulabilir.	702	70.2
Sınav notlarından en azından birinin ders devamlılığına göre verilmesi katılımı artırabilir.	682	68.2
Öğrencilerin kazanımları periyodik olarak değerlendirilebilir.	672	67.2
Hibrit modele geçilebilir.	666	66.6
İnternet ve teknolojik alet kullanma imkanı olmayanlara destek verilebilir.	652	65.2
Sınavlar platformları iyileştirilebilir.	602	60.2
Sınavlarda sorulara geri dönüş hakkı verilebilir.	600	60.0
Öğretim elemanlarının ders anlatımı noktasında daha özenli olması sağlanabilir.	600	60.0
LMS'ne ders videoları yüklemelerinin yapıp yapılmadığı takip edilebilir.	598	59.8
Öğrenciler derse katılımı konusunda teşvik edilebilir	594	59.4
Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim birlikte kullanılabilir.	590	59.0

*Birden fazla yanıt olduğu için yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır. LMS, Learning Management System

TARTIŞMA

Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye dahil tüm dünyada birçok üniversite, yüz yüze eğitim yöntemlerini uzaktan eğitime dönüştürmüştür. Ancak sağlık profesyoneli yetiştiren pek çok yükseköğretim programında uzaktan eğitim tek başına yeterli değildir. Bu nedenle uzaktan eğitim etkinliklerinin yüz yüze dersler ve klinik

uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, ders içerikleri ağırlıklı olarak uygulamalı derslerden oluşan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim modeline olan bakış açılarının değerlendirilmesi, mevcut sistemin oluşturduğu avantaj ve dezavantajların tespiti, uzaktan eğitim uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik öğrencilerin önerilerinin

belirlenmesi amaçlanmıştır.

Uzaktan eğitimin etkinliğini ve öğrenci memnuniyetini değerlendirmeye yönelik çalışmaların çoğunda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Çalışmamızda öğrencilerin yalnızca 1/5'inin uzaktan eğitim modelini öğrenmeyi sağlama noktasında "etkili" bulunduğu, yaklaşık yarısının uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin "memnuniyetsizlik" yaşadığı belirlenmiştir. Pandemiye uzaktan eğitime karşı tutumların incelendiği bir diğer çalışmada, öğrencilerin %50'sinin uzaktan eğitimin "etkin olmadığını" düşündüğü saptanmıştır (Uzun vd., 2020). Çiftçi vd. (2020), Tıp Fakültesi öğrencilerinin sadece %30'unun uzaktan eğitim derslerini "faydalı" bulunduğunu belirlemiştir. Keskin ve Kaya (2020), öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili bulmadıklarını (%84.4), öğrenilen bilgileri çabuk unuttuklarını (%74.6) bildirmiştir. Şen ve Kızılcalıoğlu (2020), tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamının uzaktan eğitim sürecinden memnun olmadıkları belirlenmiştir. Brezilya'da ise sağlıkla ilişkili çeşitli alanlarda öğrenim gören üniversite öğrencilerinin çok azının uzaktan eğitim modeline ilişkin memnuniyet duyduğu saptanmıştır (Peleso vd., 2020). Veriler doğrultusunda genel olarak öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitim uygulamalarını etkisiz buldukları ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin memnuniyetsizlik yaşadıkları söylenebilir.

Uzaktan eğitime ilişkin memnuniyetsizliğin nedenleri arasında fiziksel etkileşimin azlığı, uzaktan eğitimin daha az motive edici olması, uygulamalı disiplinler için beceri geliştirme konusunda yetersizliği, zaman yönetiminde yaşanan güçlükler ve teknik problemler sayılabilir (Oliveira vd., 2018; Terzi vd., 2020; Peleso vd., 2020; Hebecci vd., 2020; Amir vd., 2020). Araştırmamıza katılan öğrencilerin önemli bir kısmı uzaktan eğitimin klinik uygulama deneyimi kazandırmada etkisiz olduğunu, el becerisi gerektiren derslerin kavranması sürecinde ise yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Karagöz vd. (2020) tarafından tıp öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, katılımcıların %76.5'inin uzaktan eğitim sürecinde mesleki uygulama eksikliğini hissettiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Terzi vd. (2020), öğrencilerin uygulamalı eğitim ile bir ekip içerisinde ve sağlık

kurumunda yapılan eğitimlerin daha kalıcı ve yararlı olduğunu ifade ettiklerini bildirmiştir. Aynı çalışmada öğrenciler, yüz yüze eğitimin derse odaklanma ve özellikle de mesleki uygulama yeterliliği açısından daha verimli olduğunu ve pandeminin bitiminde derslere uzaktan eğitim yöntemi ile devam edilmesini tercih etmediklerini ifade etmiştir (Terzi vd., 2020). Peleso vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada ise üniversite öğrencilerinin çoğunun mesleki eğitimlerinin eksik kalacağına ve başarısız olacaklarına dair endişeler yaşadıkları bulunmuştur. Öğrencilerin klinik uygulama yapamamalarını bir dezavantaj olarak görmeleri oldukça anlaşılabilir bir durumdur. "İnsan" ve "sağlık" merkezli olan, teorik bilgi kadar uygulama becerisi de gerektiren yükseköğretim programlarına kayıtlı öğrenciler için klinik uygulama "olmazsa olmaz"dır ve tercihten öte mesleki bir gerekliliktir.

Öğrencilerin internet bağlantısına ulaşmada güçlük yaşaması, uzaktan eğitimin en önemli dezavantajlarından biridir. Çalışmamızdaki öğrencilerin ¼'ünün uzaktan eğitim derslerine katılırken internete ulaşma sıkıntısı yaşadıkları belirlenmiştir. Karagöz vd. (2020), öğrencilerin %12.2'sinin düzenli bir internet bağlantısının olmadığını saptamıştır. Amir vd. (2020), Endonezyalı öğrencilerin internet bağlantısı sağlayamama, internet kotasına erişimin ekstra mali yük getirmesi gibi nedenlerle uzaktan eğitim sürecinde zorluk yaşadıklarını ortaya koymuştur. Öğrencilerinin derslere katılmayı mümkün hale getiren cihazlara ve internet erişimine sahip olma durumunun değerlendirilmesi ve bu konuda gerekli önlemlerin alınması, uzaktan eğitim etkinliklerinin başarıya ulaşması için şarttır. Çalışmamızdaki öğrencilerin %60.2'si kurumsal bilgilendirmelerin yetersiz olduğunu düşünmekte, yaklaşık yarısı ise ders materyallerini içerik açısından yetersiz bulmaktadır. Benzer şekilde, Karadağ ve Yücel (2020) tarafından yapılan çalışmada da, öğrenciler üniversitelerinin uzaktan eğitim sürecindeki açıklama ve bilgilendirmelerini, dijital içeriklerin/öğretim materyallerinin öğreticilik düzeyini, öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde öğretme becerilerini ve kullandıkları uzaktan eğitim sistemini "yetersiz" bulduklarını ifade etmiştir (Karadağ ve Yücel, 2020). Kızıltepe ve Kurtgöz (2020) tarafından yapılan

çalışmada, öğrencilerin %43.2'sinin uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etmede ve derslere katılımda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Karagöz vd. (2020), öğrencilerin uzaktan eğitim modülüne ilişkin endişeler (geri bildirim almama, materyal yeterliliğinde sorunlar, ders çalışma isteğini azaltma, sınava ilişkin endişeler, eğitim eksikliği, başarısız sınıflar / düşük notlar vb.) yaşadıklarını saptamıştır. Şen ve Kızılcıoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada ise öğrenciler, uzaktan öğretimin sağladığı zaman ve mekandan bağımsız eğitime erişim kolaylığı avantajının teknik aksaklıkların gölgesinde kaldığı için bir avantaj unsuru olarak görmemektedirler. Aynı zamanda uzaktan öğretim sürecinde öğrenciler akademik performanslarının arttığını düşünmemekte ve sürecin yıpratıcı olduğundan yakınmaktadırlar.

Uzaktan eğitim uygulamalarının, yer ve zaman engelini ortadan kaldırması, öğrenciyi merkeze alması ve fırsat eşitliği sağlaması nedeniyle oldukça avantajlı bir uygulama olduğu kabul edilmektedir (Oliveira vd., 2018). Bu çalışmada da maddi giderlerin azalması, dijital materyallere sınırsız şekilde ulaşmayı sağlaması, hasta olma riskini azaltması ve zaman kaybını önleyerek daha fazla ders çalışmaya imkan vermesi öğrenciler tarafından uzaktan eğitimin avantajları olarak sıralanmıştır. Bu bulgular, Balıkçioğlu ve arkadaşlarının (2019) çalışması ile örtüşmektedir. Öğrenciler, ders içeriklerinin sisteme yüklenmesini, içeriklerin görsel olarak desteklenmesini ve videolarla anlaşılabilirliğini artırılmasını uzaktan eğitimin avantajları arasında sıralamıştır. Uzaktan eğitim sisteminin alt yapısının güçlendirilmesi, öğrencilerin öğretim elemanları ile iletişiminin artırılması, ders materyallerinin görsel olarak zenginleştirilmesi, özellikle uygulamalı eğitimin önemli olduğu sağlık bilimleri ile ilişkili alanlarda öğrencileri için mümkün olduğunca yüze eğitimin ve klinik uygulama eğitimlerinin hayata geçirilmesi öğrenci memnuniyetinin artırılması, uzaktan eğitim uygulamalarının verimliliğinin yükseltilmesi ve mevcut uygulamaların iyileştirilmesi için gereklidir. Çalışmamıza katılan, öğrenciler, uzaktan eğitim materyallerinin çeşitlendirilmesini, danışmanlık sistemlerinin aktif şekilde yürütülmesini, klinik uygulamaların seyreltilmiş gruplar ile sürdürülmesini önermektedir. Karagöz vd.

(2020) tarafında yapılan çalışmada da, tıp fakültesi öğrencileri eğitim materyallerinde multimedya öğelerinin kullanılmasını, eğitim materyalinin daha anlaşılır hale getirilmesini ve öğretim üyelerinin uzaktan eğitim konusunda eğitim almalarını önermiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerin yaklaşık 4/5'ünün pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarını etkisiz bulduğu, yaklaşık yarısının uzaktan eğitime ilişkin 'memnuniyetsizlik' yaşadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde maddi harcamalarının azalmasını, ders materyallerine sınırsız şekilde ulaşabilmesini ve hastalık riskinin azalmasını avantaj olarak gördüğü bununla birlikte uygulama yapamamasını ve klinik deneyim kazanamamasını dezavantaj olarak nitelendirdiği belirlenmiştir. Öğrenciler, uzaktan eğitim sürecinin iyileştirilmesi için çok sayıda öneride bulunmuştur. Bu kapsamda ders materyallerinin çeşitlendirilmesi ve danışmanlık sistemlerinin aktif şekilde yürütülmesi bu öneriler içerisinde öne çıkmaktadır. Günümüzde gerek Covid-19 pandemisi gerekse gelişen teknolojiler sayesinde zaman ve mekandan bağımsız uzaktan eğitim uygulamaları yaygınlaşmıştır. Bu süreçte özellikle klinik uygulamanın gerekli olduğu yükseköğretim programlarında okuyan öğrencilerin uzaktan eğitimde etkili ve verimli öğrenme deneyimleri yaşamasını sağlama noktasında yükseköğretim kurumlarına, kurum yöneticilerine ve öğretim elemanlarına 'paydaş' olarak önemli sorumluluklar düşmektedir. Öğrenciler de eğitim ve öğretim uygulamalarının önemli bir paydaşı olarak kabul edilmelidir. Öğrencilerin mevcut uygulamalara ilişkin görüş ve önerilerinin alınması, eğitim kalitesinin artırılması ve yapılacak iyileştirme çalışmalarının etkili olabilmesi açısından gereklidir. Bu çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda, pandemi seyrinin belirsizliği ve uzaktan eğitim sürecinin uzayabileceği göz önüne alındığında materyal geliştirme, öğrenci-öğretim elemanları arasındaki iletişimi güçlendirme, öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin yeterliliklerini artırmaya hizmet içi eğitimlerin hayata geçirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Amir, L.R., Tanti, I., Maharani, D.A. et al. (2020). Student perspective of classroom and distance learning during COVID-19 pandemic in the undergraduate dental study program Universitas Indonesia. *BMC Med. Educ.* 20, 392. DOI: [10.1186/s12909-020-02312-0](https://doi.org/10.1186/s12909-020-02312-0)
- Çıfıcaş, H. S., Kef, B., Özyiğit, İ. (2020). Distance education in medical schools: the experience and opinions of academicians and students. *Turkish Med. Stud. J.*, **7(3)**, 115-29.
- Furuta, M. (2020). International year of midwifery-in the midst of a pandemic. *Midwifery*, 102739. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2020.102739>
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y., Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, **4(4)**, 267-82.
- Karadağ, E., Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, **10(2)**, 181-92. <https://doi.org/10.2399/yod.20.730688>
- Karagöz, N., Ağadayı, E., Başer, D. A. (2020). Bir tıp fakültesi öğrencilerinin pandemide uzaktan eğitim ile ilgili davranışları ve sorunları pandemi sürecinde tıp eğitimi. *Jour Turk Fam Phy*, **11 (4)**, 149-158. DOI: [10.15511/tjtfp.20.00449](https://doi.org/10.15511/tjtfp.20.00449).
- Keskin, M., Özer, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **5(2)**, 59-67.
- Kızıltepe, S. K., Kurtgöz, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **13(74)**, 558-566.
- Korhan, E. A., Yılmaz, D. U., Ceylan, B. et al. (2018). Hemşirelikte psikomotor becerilerin öğretiminde senaryo temelli öğrenme: Bir deneyim paylaşımı. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **3(3)**, 11-6.
- Kürtüncü, M., Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, **7(5)**, 66-77.
- Lazenby, M., Chambers, S., Chyun, D. et al. (2020). Clinical nursing and midwifery education in the pandemic age. *Int Nurs Rev*, **67(3)**, 323-325. <https://doi.org/10.1111/inr.12601>
- Luyben, A. Fleming, V., Vermeulen, J. (2020). Midwifery education in COVID-19- time: challenges and opportunities. *Midwifery*, **89**, 102776. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2020.102776>
- Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T., Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, São Paulo, **29**, 139-152. <https://doi.org/10.5585/dialogia.N29.7661>
- Peleso, R. M., Ferruzzi, F., Mori, A. A. (2020). Notes from the field: concerns of health-related higher education students in Brazil pertaining to distance learning during the Coronavirus pandemic. *Evaluation & the Health Professions*, **43(3)**, 201-3. <https://doi.org/10.1177/0163278720939302>
- Şen, Ö., Kızılcıoğlu, G. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry*, **4(3)**, 239-252. <https://doi.org/10.46519/ij3dptdi.830913>
- Şendir, M., Çelik, S., Dişsiz, M. et al. (2018). Hemşirelik eğitimi ve uygulamasında yeni bir yaklaşım: Hemşirelik eğitimi ve uygulamasının bütünleşmesi. *JAREN*, **4(2)**, 92-99. DOI: [10.5222/jaren.2018.092](https://doi.org/10.5222/jaren.2018.092)
- Tay, Y. X., Cai, S., Chow, H. C. et al. (2021). The needs and concerns of clinical educators in radiography education in the face of COVID-19 pandemic. *J. Med. Imaging. Radiat. Sci.*, **52(1)**, 3-8. <https://doi.org/10.1016/j.jmir.2020.10.004>
- Terzi, D., Akalın, R. B., Erdal, B. (2020). Covid-19 salgınının sağlık alanındaki öğrencilerin eğitimine Etkisi: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Örneği. *Namık Kemal Tıp Dergisi*, **8(3)**, 279-287. <https://doi.org/10.37696/nkmj.751961>
- Uzun, G. Ö., Eş Çakıcı, A., Evram, G. (2020). Examination of attitudes of university students in distance education according to some variables. *Near East University Online Journal of Education*, **3(2)**, 104-15.
- World Health Organization (WHO) (2020). Clinical management of severe acute respiratory infection when Novel coronavirus (2019-nCoV) infection is suspected: Interim Guidance. 2020. Erişim adresi: [https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected](https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-severe-acute-respiratory-infection-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected), Erişim Tarihi: 20 Nisan 2021.